

VERSLAG van het ingevolge artikel 5, sub d., j° 2, van het Archiefbesluit 1995 gevoerde driehoeksoverleg tussen het Ministerie van Sociale en Werkgelegenheid en de Rijksarchiefdienst over de selectielijst zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995, van archiefbescheiden van de onder het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ressorterende onderdeel der Sociale Voorzieningen

drs. E. Burger
16 november 1998

1. Inleiding

De voorliggende concept-selectielijst is een selectielijst als bedoeld in artikel 2, eerste lid van het Archiefbesluit 1995 (Stb. 671) ter uitvoering van de Archiefwet 1995 (Stb. 276). De lijst is opgezet als basiselectiedocument (BSD). Een BSD bestaat voor het grootste deel uit een lijst van handelingen. Onder een handeling wordt verstaan een geheel van activiteiten (resulterende in een extern eindproduct) dat een overheidsorgaan verricht ter vervulling van een specifieke taak of bevoegdheid. Dit BSD bestaat voor het grootste deel uit een lijst met handelingen, zoals beschreven in het rapport institutioneel onderzoek (RIO) J. van der Meer en A. Wittkamp, *Sociale Voorzieningen. Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein sociale zekerheid ten aanzien van de sociale voorzieningen, 1940-1996* (eindconcept juli 1998).

In een BSD wordt op grond van een aantal selectecriteria aan elke handeling een waardering gegeven, die neerkomt op een selectiebeslissing over de bescheiden die de neerslag van de handeling vormen. B wil zeggen 'te Bewaren' en in goede, geordende en toegankelijke staat overbrengen naar de Rijksarchiefdienst. V wil zeggen op termijn 'te Vernietigen'.

Het BSD fungeert deels als vervanging van bestaande vernietigingslijsten voor het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en deels als een nieuw selectie-instrument. De bestaande vernietigingslijsten op het beleidsterrein sociale voorzieningen zijn:

1. Lijst van voor vernietiging in aanmerking komende archiefbescheiden van de onder het departement van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ressorterende Rijksconsulentschappen voor sociale voorzieningen (advies Rijkscommissie voor de Archieven, 1983-253, vastgesteld bij MB. No. MMA/Ar 6261 d.d. 14-04-1983, Stcrt. 1983-156);
2. Wijziging van de lijst onder no. 1 (advies Rijkscommissie voor de Archieven, 1993-417, vastgesteld bij MB. No. A.93.1139.FCJK/NF d.d. 17-12-1993 en no. CDAZ/93/2514 d.d. 17-12-1993, Stcrt. 1994-58);
3. Lijst van te vernietigen archiefbescheiden van het onder het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ressorterende Directoraat-Generaal Sociale Zekerheid (advies Rijkscommissie voor de Archieven, 1993-417, vastgesteld bij MB. no. A.93.1138.FCJK/NF d.d. 17-12-1993 en no. CDAZ/93/2502, Stcrt. 1994-72).

Met de vaststelling van het BSD Sociale Voorzieningen kunnen de bestaande lijsten worden ingetrokken voor zover deze betrekking hebben op de specifieke taak der sociale voorzieningen. Gehandhaafd kunnen de lijsten vooralsnog blijven voor zover zij betrekking hebben op de onderdelen personeel, organisatie, financiën, informatievoorziening en automatisering.

In deze selectielijst zijn naast de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als eerste actor, ook andere actoren opgenomen. De definitieve beslissing over de waardering van de handeling zal door de desbetreffende zorgdrager worden genomen. Elke zorgdrager neemt dus een beslissing over de waardering van de handelingen waarin hij als actor optreedt. Dit BSD wordt naar de desbetreffende zorgdragers gezonden voor waardering van die handelingen. De voorstellen in dit BSD voor waardering van de handelingen van deze zorgdragers gelden als een advies voor waardering.

2. Het beleidsterrein

Het beleidsterrein is in het BSD en het onderzoeksrapport omschreven als de overheidstaken in het kader van het recht op het gebied van de publieke sociale zekerheid, met als doel het bieden van inkomensbescherming. Hiermee wordt een belangrijke rechtsplicht van de overheid, namelijk ‘het bieden van financiële bestaanszekerheid aan een ieder’, vormgegeven. In 1983 is deze overheidstaak geformaliseerd in artikel 20, tweede en derde lid van de Grondwet.

Deze doelstelling van de overheid wordt op verschillende wijzen gerealiseerd. Enerzijds lenigt de overheid de gevolgen van (directe) financiële nood door het verstrekken en aanvullen van inkomens. Anderzijds tracht preventief overheidsbeleid gericht op het voorkomen van het verlies van inkomen en het reïntegreren van arbeidsongeschikten en werklozen in het arbeidsproces, het beroep dat gedaan wordt op het stelsel van inkomensbescherming terug te dringen.

3. Actoren

De selectielijst heeft betrekking op de volgende actoren (en taakvoorgangers):

1. de Minister van Sociale Zaken (en taakvoorgangers), de Secretaris-Generaal (en taakvoorgangers (1940-1945) en de minister (belast met zorg voor bepaalde dienstverlening).

2. de door de Minister van Sociale Zaken (en taakvoorgangers) ingestelde organen met eigen wettelijke taken en bevoegdheden:

de Rijksconsulenten sociale zekerheid,
de Rijksdienst der Levensmiddelendistributie,
het Bureau Zeevisch te IJmuiden,
de Centrale Commissie voor Cultureel Werk in Arbeiderskampen,
de Sociaal-Culturele Commissie voor Werknemerswoonoorden,
de Regionale Commissie voor Cultureel Werk in Arbeiderskampen,
de Provinciale Commissie voor Cultureel Werk in Arbeiderskampen,
de Inspectie van de Dienst Uitvoering Werken,
de (Raad)Adviseur in Bijstandszaken,
de Commissie organen van overleg

3. de in- en externe advies- en overlegorganen die ingesteld zijn (waren) door, of onder toezicht staan (stonden) van de Minister van Sociale Zaken:

het College Algemene Bijstandswet (en andere vaste adviescommissies),
de Centrale Revisie en Contact Instantie,
de Centrale Commissie zelfstandigen,
de Centrale Commissie complementaire arbeidsvoorziening beeldende kunstenaars,
de Commissie ‘Zeemanswelvaren’,
de Sociale Commissie voor Zeelieden,
de Sociale Commissie voor Binnenschippers,
de Commissie voor Blindenvraagstukken,
de Centrale Commissie Blindenvoorziening,
de Commissie van Advies Bijstandsbeleid Woonwagenbewoners,
de Commissie Bijstandsverlening Woonwagenbewoners,
de Commissie van Bijstand,
Adviescommissies en formeel ingestelde werkgroepen,

de Staatscommissie tot Vervanging van de Armenwet,
de Werkgroep Beeldende Kunstenaars Regeling,
de Onderzoekscommissie toepassing ABW (Commissie Van der Zwan),
de Regiegroep gegevensuitwisseling fraudebestrijding Algemene Bijstijds wet,
Ad-hoc commissies

Het rapport institutioneel onderzoek is eveneens toegezonden aan de volgende zorgdragers: ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), ministerie van Binnenlandse Zaken, ministerie van Economische Zaken, ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OC&W), ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en ministerie van Verkeer en Waterstaat.

4. Belangen ex art. 2, sub c en d van het Archiefbesluit 1995

Archiefbescheiden als bestanddeel van het cultureel erfgoed

De selectiedoelstelling van de Rijksarchiefdienst luidt dat met de te bewaren gegevens een reconstructie van het handelen van de rijksoverheid ten opzichte van haar omgeving mogelijk moet zijn, waardoor bronnen van de Nederlandse samenleving en cultuur worden veiliggesteld voor blijvende bewaring.

Archiefbescheiden zijn de neerslag van het handelen van de overheid en bevatten informatie die is opgemaakt of is ontvangen in het kader van dat handelen. Basisselectiedocumenten worden opgesteld per beleidsterrein, hetgeen tot gevolg heeft dat van elk beleidsterrein archiefbescheiden worden bewaard. Hierdoor is historisch onderzoek mogelijk ten aanzien van alle maatschappelijke thema's waarmee de overheid bemoeienis heeft gehad. Bij elkaar vormen deze voor eeuwig te bewaren archiefbescheiden de bronnen die onderdeel zijn van ons cultureel erfgoed.

De criteria voor waardering van handelingen zijn in april 1997 naar aanleiding van overleg met het historisch veld gewijzigd en nader vastgesteld. Dit BSD is in januari 1997 in conceptvorm gereed gekomen. Voor de waardering van handelingen in dit BSD is daarom gebruik gemaakt van de negen criteria die vóór april 1997 gehanteerd werden.

De archiefbescheiden die betrekking hebben op de periode 1940-1945 worden op een andere wijze behandeld. Deze komen in eerste instantie voor bewaring in aanmerking op grond van algemeen selectie criterium 9, als zijnde de neerslag van uitvoerende handelingen die direct gerelateerd zijn aan bijzondere omstandigheden, i.c. de Tweede Wereldoorlog. Zij worden derhalve overgebracht naar de Rijksarchiefdienst. De Rijksarchiefdienst kan na nader onderzoek de archiefbescheiden die niet voldoen aan criterium 9 (die dus geen directe relatie hebben met de bijzondere omstandigheden van de Tweede Wereldoorlog) na machtiging van de oorspronkelijke zorgdrager op grond van artikel 6 van de Archiefwet 1995 alsnog vernietigen. Het betreft hier een beperkt aantal handelingen zoals aangegeven in het BSD, pagina 13, voetnoot 4.

Belang van de te bewaren archiefbescheiden voor het historisch onderzoek

In het driehoeksoverleg heeft de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris de belangen van het historisch onderzoek behartigd. Overigens hebben op verzoek van de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris ook de overige deelnemers hun gedachten laten gaan over de vraag op welke wijze het belang van de bescheiden voor later historisch

onderzoek in de selectielijst tot uiting zou moeten worden gebracht. Het is hierbij als bijzonder nuttig ervaren dat kan worden beschikt over een in het kader van PIVOT opgesteld rapport institutioneel onderzoek, dat de historische context van de te selecteren handelingen weergeeft.

De selectiedoelstelling is uiteraard met name afgestemd op het belang van de archiefbescheiden voor later historisch onderzoek. Ten eerste omdat aan de beantwoording van historische vraagstellingen over de hoofdlijnen van dat handelen zonder meer kan worden voldaan; ten tweede omdat als gevolg van het bewaren van alle archiefbescheiden met betrekking tot een enkele handeling telkens een pakket aan informatie wordt verkregen, dat door zijn samenhang en volledigheid kan voldoen aan de bronkritische eisen, waarvan vervulling nodig is om historische onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Archiefbescheiden worden door een overheidsorgaan ontvangen of opgemaakt en zijn naar hun aard bestemd om onder dat orgaan te berusten. De aard van archiefbescheiden kan worden afgeleid uit de functie die de bescheiden hebben vervuld. Deze functie komt tot uitdrukking in de in het basiselectiedocument geformuleerde handelingen. De handelingen zodanig te waarderen dat met de neerslag (archiefbescheiden) daarvan de hoofdlijnen van het overheidshandelen kunnen worden gereconstrueerd, impliceert dat de voor het onderzoek belangrijkste archiefbescheiden worden bewaard.

Bij het driehoeksoverleg is ook de mening gevraagd van Prof. Dr. J. Lucassen, verbonden aan het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) te Amsterdam, deskundig op het gebied van sociale geschiedenis. Hij is vanwege het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG) als historisch deskundige toegevoegd aan het driehoeksoverleg als adviserend lid. De leden van het driehoeksoverleg zijn hem zeer erkentelijk voor zijn waardevolle advisering.

Belang van de archiefbescheiden voor de administratie en voor recht- en bewijszoekenden

Deze belangen zijn geen belangen die relevant zijn voor de vraag of archiefbescheiden zouden moeten worden overgebracht naar de Rijksarchiefdienst, maar houden verband met bedrijfsfuncties en verantwoordingsfuncties van het overheidsorgaan. Van belang voor de burger is daarom dat tijdens het driehoeksoverleg voldoende rekening wordt gehouden met de termijnen voor vernietiging, waarvoor de zorgdrager uiteindelijk verantwoordelijkheid draagt. In deze ontwerpselectielijst zijn de minimale termijnen van de met een V gewaardeerde handelingen [wel/niet met een verantwoording] opgenomen, waarna de neerslag kan worden vernietigd.

Ten aanzien van de overheidsorganen en de recht- en bewijszoekenden is de beoordeling van belangen overgelaten aan de vertegenwoordigers van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het driehoeksoverleg en is er door de Rijksarchiefdienst op toegezien dat zij, gezien hun functie en inbreng inderdaad als deskundigen op de betreffende gebieden mogen gelden.

Bovendien heeft de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris in het driehoeksoverleg gewezen op enkele specifieke wetten, zoals de Wet Persoonsregistratie, die voor het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van belang zijn in verband met de externe verantwoording en de verantwoordelijkheid die het orgaan heeft ten aanzien van de burger.

5. Procedure totstandkoming selectielijst

Afbakening van het beleidsterrein Sociale Voorzieningen geschiedde tijdens een vooronderzoek tussen maart en mei 1995 door mw. A. Wittkamp. Het institutioneel onderzoek startte in juli 1995 en werd uitgevoerd door mw. A. Wittkamp en dhr. J. van der Meer. In januari 1997 waren concepten klaar van het rapport institutioneel onderzoek en het basisselectiedocument. Deze werden vervolgens voorgelegd aan de directies Bijstandszaken, Sociale Verzekeringen (voor de Wet Werkloosheidsvoorziening), Arbeidsmarkt (additionele arbeid, zoals banenpool, Jeugdwerkgarantiewet en Melkertbanen) en Toezicht (rijksconsulenten, toezicht op de gemeenten) van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Door de directies is aan de heer Mr. M. Nacinovic, voormalig directeur Bijstandszaken bij het ministerie, gevraagd het RIO inhoudelijk te beoordelen, mede vanwege zijn kennis van de materie over een grote periode. Door de beleidsafdelingen van de directies zijn de handelingen in het RIO gecontroleerd en de waarderingen bekeken op juistheid. Medewerkers van de afdeling Departementaal Archief van de Directie Algemene Zaken, die ervaring hadden met het herordenen van het archief van de Directie Bijstandszaken, gaven ook enige aanvullingen op de handelingen.

Na de verwerking van correcties en aanvullingen, waarvoor de onderzoeksperiode tot en met 1996 werd uitgebreid, kon in december gestart worden met de voorbereiding van het driehoeksoverleg. Op 26 maart 1998 en 4 juni 1998 vonden twee bijeenkomsten plaats. De volgende mensen namen deel aan (één of twee van) de bijeenkomsten:

dhr. Drs. E. Burger, PIVOT Rijksarchiefdienst, vertegenwoordiger algemene rijksarchivaris
dhr. J. van der Meer, Doxis, onderzoeker beleidsterrein Sociale Voorzieningen
mw. A. Wittkamp, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, onderzoeker
beleidsterrein Sociale Voorzieningen, wnd. Hoofd Departementaal Archief
dhr. Drs. E. Holstvoogd, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, directie
Arbeidsmarkt
dhr. G.P.C. van Zeijl, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, directie
Bijstandszaken
drs. Mr. E.H.C. van der Laan, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, directie
Toezicht
dhr. B.C.T. Vial, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, directie Sociale
Verzekeringen
dhr. Prof. Dr. J. Lucassen, IISG, deskundige namens het KNHG

Tegelijk met de uitnodiging voor de eerste bijeenkomst in het kader van het driehoeksoverleg werden RIO en BSD aan een aantal departementen gestuurd, namelijk VWS, Binnenlandse Zaken, Economische Zaken, OC&W, VROM en Verkeer en Waterstaat. De laatste vier werd voor slechts enkele handelingen. Hier hebben alleen VROM en VWS schriftelijk gereageerd. Het commentaar leidde niet tot inhoudelijke wijzigingen. Door de directies van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werden enkele aanvullingen op schrift verstrekt, waaronder de Rijksbijdrage regelingen van Binnenlandse Zaken en Maatschappelijk Werk (CRM) uit de jaren vijftig en zestig.. Voorts werden enkele waarderingen die nog open stonden, bij handelingen over de vaststelling van amvb's en het voeren van georganiseerd overleg, alsnog ingevuld. Ook werden de bewaartermijnen voor bezwaar- en beroepszaken verlengd.

In het overleg zelf was, behoudens complimenten voor de onderzoekers, voornamelijk het commentaar van de heer Lucassen aan de orde. Op 4 juni is er een tweede, afsluitend overleg geweest, waarbij het commentaar van de heer Lucassen nogmaals aan de orde is geweest. Op grond van dit gesprek zijn een aantal aanpassingen gepleegd in de waardering van een aantal uitvoerende handelingen ten aanzien van bijzondere groepen (Ambonezen, woonwagengebouwen en vreemdelingen). De neerslag van deze handelingen wordt bewaard. De heer Lucassen heeft zijn commentaar op schrift gesteld voor het KNHG. Een kopie is bij dit verslag gevoegd.

Tegelijkertijd werden RIO en BSD aan een aantal departementen gestuurd, namelijk VWS, Binnenlandse Zaken, Economische Zaken, OC&W, VROM en Verkeer en Waterstaat. De laatste vier werd voor slechts enkele handelingen. Hier hebben alleen VROM en VWS schriftelijk gereageerd. Het commentaar leidde niet tot inhoudelijke wijzigingen. Door de directies van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werden enkele aanvullingen op schrift verstrekt, waaronder de Rijksbijdrage regelingen van Binnenlandse Zaken en Maatschappelijk Werk (CRM) uit de jaren vijftig en zestig. Voorts werden enkele waarderingen die nog open stonden, bij handelingen over de vaststelling van amvb's en het voeren van georganiseerd overleg, alsnog ingevuld. Ook werden de bewaartermijnen voor bezwaar- en beroepszaken verlengd.

Bijlage: brief van 5 juni 1998 van Jan Lucassen aan het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid betreffende zijn concept-brief aan het KNHG